

unbulletin 2'09

KODAŇ 2009: ŠANCE PRO KLIMA * STAND UP - STOP CHUDOBĚ! * HOLD HUMANITÁRNÍM PRACOVNÍKŮM
* VÝROČNÍ ZPRÁVA O PLNĚNÍ ROZVOJOVÝCH CÍLŮ * MUSÍME ODZBROJIT * UTEČENCI NEJSOU TOXICKÝ ODPAD

VYROČÍ TÉMA ZÁBĚR PROFIL ROZHOVOR OSN A ČR Z HISTORIE OSN OČIMA NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ OČIMA STUDENTŮ DOKUMENTY NÁZORY

ZPRAVODAJ OSN V ČESKÉ REPUBLICCE

ZELENÁ PRO ZEMI

Za globální dohodu o klimatu. Kodaň 2009

„POTŘEBUJEME SILNOU DOHODU
O KLIMATU. ÚSPĚCH NA KONFERENCI
V KODANI SE MŮŽE STÁT NEJÚČINNĚJŠÍM
STIMULEM PRO DALŠÍ VÝVOJ SVĚTOVÉ
EKONOMIKY. ZVEDNE SE VLNA INOVACÍ
A INVESTIC DO ČISTÝCH ENERGIÍ.
INVESTICE DO ZELENÉ EKONOMIKY NENÍ
JEN MOŽNOSTÍ VOLBY. JE TO CHYTRÁ
INVESTICE DO LEPŠÍ BUDOUCNOST.“

Ban Ki-moon generální tajemník OSN

Milí čtenáři,

ve úvodu všeobecné rozpravy Valného shromáždění vyjmenoval šéf OSN Ban Ki-moon nejvýznamnější témata mezinárodněpolitické agendy pro nadcházející období (více na protilehlé straně). Řešení všech vyžaduje na prvním místě odložit optiku vlastních zájmů. V příštích týdnech bude vrcholit náročný vyjednávací proces o nové globální úmluvě o klimatu. Právě ochota zemí přistoupit na dlouhodobý konsensus ve prospěch celé planety bude nyní hrát nejdůležitější roli. Jinými slovy, vše je v poslední fázi v rukách politiků. Ban Ki-moon správně odhadl, že před konferencí v Kodani bude potřeba silné vůle z těch nejvyšších pater politiky a svolal proto na poslední den letošního léta do New Yorku summit šéfů států a vlád. Cílem bylo doslova mobilizovat politickou vůli ve prospěch globální klimatické dohody. Úspěch v Kodani může současný problém změnit v budoucí příležitost.

Téma klimatu tedy znovu dostává v UNbulletinu největší prostor. Věnujeme se ale i otázkám bezpečnosti, rozvoje a lidských práv. Doporučuji Vaši pozornosti např. článek vysoké komisařky OSN pro lidská práva o problému migrantů a uprchlíků na moři.

Příjemné čtení.
Michal Broža, editor

30 let OSN ve Vídni

Vídeňské mezinárodní centrum (Vienna International Centre, VIC) na konci srpna oslavilo 30 let činnosti. Při této příležitosti do Vídně zavítal i generální tajemník Ban Ki-moon. VIC je sídlem organizací systému OSN a jednou ze čtyř hlavních úřadoven světové organizace (společně s New Yorkem, Ženevou a Nairobi). Autorem projektu stavby je rakouský architekt Johann Staber. Komplex budov byl Spojeným národům předán do užívání 23. srpna 1979. Je přístupný veřejnosti. Více informací www.osn.cz/osn-cr/pro-skoly.

Den pro demokracii

Valné shromáždění OSN přijalo v roce 2007 přelomovou rezoluci. Vyhlásilo 15. září Mezinárodním dnem demokracie a vyzvalo vlády států, organizace systému OSN a další mezinárodní, regionální i nevládní organizace, aby si tento den každoročně připomínaly. Historicky první byl připomenut loni. 15. září je odkazem na den, kdy v roce 1997 přijala Meziparlamentní unie Všeobecnou deklaraci o demokracii.

Je to především dobrá příležitost zhodnotit stav demokracie ve světě. Demokracie je proces i konečný cíl. Jen s plnou účastí a podporou celého mezinárodního společenství, vlád států, občanské společnosti a všech jednotlivců se ideály demokracie stanou realitou všude a pro všechny lidi na světě.

„Mezinárodní den demokracie je potvrzením závazku mezinárodního společenství k budování společností založených na účasti a inkluzivitě, vládě zákona a lidských právech. Demokracie není pouhým cílem. Výrazně přispívá i k ekonomickému a sociálnímu rozvoji, mezinárodní bezpečnosti a respektu k základním právům a svobodám.

Demokracie je stále více přijímána jako univerzálně platný soubor principů a optimální sociální a politický systém. Její upevňování ve světě ale zůstává obrovskou výzvou. Obnova a budování nových demokracií, ochrana demokracií slabých a křehkých a zlepšování kvality i těch nejzavedenějších demokracií vyžaduje velké odhodlání a tvrdou práci.“

Z poselství generálního tajemníka OSN Ban Ki-moona

Klimatická petice

Seal the Deal! je výzvou Organizace spojených národů k uzavření účinné mezinárodní dohody o ochraně klimatu na globální konferenci v Kodani (7.-18. prosince 2009). Dohoda závisí nejen na politických vyjednáváních, ale i na tlaku veřejnosti celého světa. Mobilizace veřejného mínění je hlavním cílem kampaně Seal the Deal!, jejíž součástí je i petice za ochranu klimatu. Společně s podpisy občanů celého světa bude předložena politickým lídrům na začátku kodaňské konference.

„Svět vyzývá představitele států, aby na konferenci COP 15 dosáhli dohody o klimatu, která bude konečná, spravedlivá a účinná.

Aby stanovili závazné cíle ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 za účelem odvrácení hrozby změny klimatu. Aby ustavili rámec, jenž podpoří odolnost klimaticky zranitelných zemí a ochrání životy a obživu lidí. Aby podpořili adaptační snahy rozvojových zemí. Aby plně využili této jedinečné příležitosti k ochraně lidí a planety. Aby podpořili zelený růst a umožnili nastartovat zelenou ekonomiku budoucnosti založenou na nízkých emisích uhlíku.“

Svůj podpis můžete připojit i vy!
www.sealthedeal2009.org

Foto: OSN/Eskinder Debebe

Musíme postupovat společně

Svět vyřeší nejpálčivější problémy světa jen pokud se mu podaří sjednotit v rámci Organizace spojených národů, řekl na úvod všeobecné rozpravy Valného shromáždění v sídle OSN v New Yorku generální tajemník Ban Ki-moon. Výňatek nejdůležitější části jeho projevu vám přinášíme na následujících rádcích.

Nadešel čas vrátit názvu Spojené národy jeho skutečný význam. Za prvé, společně se musíme postavit jedné z největších výzev dneška – klimatické změně. Na summitu, který jsem svolal do New Yorku, určilo na sto šéfů států a vlád další postup k uzavření dohody v Kodani. Uznali, že svět potřebuje dohodu, kterou dokáží přijmout všechny státy v závislosti na svých možnostech, v souladu s požadavky vědy a založenou na vytváření zelených pracovních příležitostí a zeleném růstu.

Zadruhé – společně musíme zbavit svět jaderných zbraní. Příliš dlouho jsme tento problém nechali spát. Proto jsem loni v říjnu představil svůj pětibodový plán, jehož cílem je vrátit otázku jaderných zbraní na samý vrchol mezinárodní politické agendy. Ovzduší mezinárodních vztahů se nyní mění. Spojené státy a Rusko přislíbily omezit svůj jaderný arzenál. Na konferenci OSN, která bude příští rok v květnu hodnotit naplňování Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, máme příležitost udělat výrazný krok vpřed. Dosáhneme-li dalších ratifikací, smlouva může vstoupit v platnost.

Za třetí – společně se musíme zaměřit na řešení problémů nejchudších tohoto světa. Mluví se již o signálech ekonomické obnovy. Ale budme obezřetní. Nedávná zpráva OSN „Voices of the Vulnerable“ (Hlasy zranitelných) upozorňuje na novou krizi. Na sto milionů lidí se v nadcházejících měsících může dostat pod hranici extrémní chudoby. Trhy možná začínají ožívat, ale příjmy lidí a pracovní příležitosti zatím ne.

Příští rok v září svolám do sídla OSN zvláštní summit o plnění Rozvojových cílů tisíciletí. Do roku 2015 zbývá již málo času. Je správné, že se na prvním místě zajímáme o ženy a děti. Podle údajů UNICEF poklesla za poslední desetiletí dětská úmrtnost o 28 procent. Podobného pokroku se zřejmě dočkáme i u mateřské úmrtnosti a zdraví matek.

VŠECHNY STÁTY V TOMTO VALNÉM SHROMÁŽDĚNÍ SE ZAVÁZALY K ODPOVĚDNOSTI ZA OCHRANU. V DNEŠNÍ DOBĚ NESMÍ ŽÁDNÝ STÁT PORUŠOVAT BEZTRESTNĚ LIDSKÁ PRÁVA. KDYŽ UŽ DOJDE K VYPUKNUTÍ OZBROJENÉHO KONFLIKTU, NESMÍ ZŮSTAT SPRAVEDLNOST A ODPOVĚDNOST STRANOU. PROTO JE TAK DŮLEŽITÁ ČINNOST MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU. NA KVĚTNOVÉ KONFERENCI PŘÍŠTÍ ROK V KAMPALE MÁME PŘÍLEŽITOST POSÍLIT JEHO MANDÁT.

Naši společnou prioritou se musí stát boj proti násilí na ženách. Všichni do jednoho musíme tento problém odsoudit a zasadit se o jeho řešení. V té souvislosti vítám vznik nové jednotné agentury OSN pro ženské otázky. Boj proti násilí na ženách bude jednou z jejích priorit.

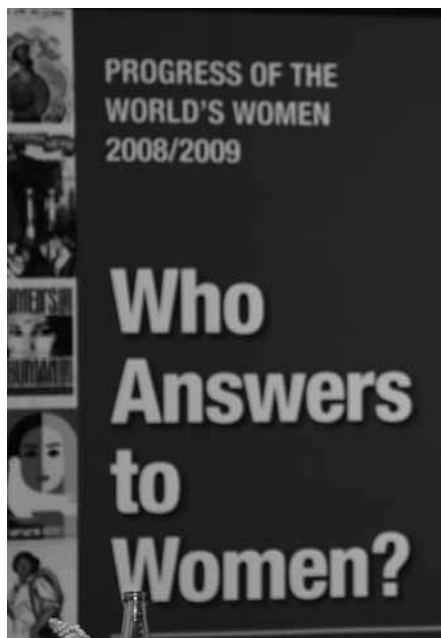
Žádného z globálních cílů nedosáhneme bez míru, bezpečnosti a spravedlnosti. V Dárfúru to například znamená stabilizaci dosaženého pokroku a naplnění našeho mandátu. Na konci roku bude mít mise OSN na místě 90 procent potřebného personálu. Stále nám ale chybí potřebná technika, ze-

jména dopravní prostředky a nejvíce ze všeho helikoptéry. Ze zřetele nesmíme pustit Somálsko. Naši podporu potřebují jednotky Africké unie, somálská vláda i mezinárodní boj proti pirátům. Pokračovat musíme ve stabilizaci situace na Srí Lance. Přivítal jsem závazek srílanské vlády umožnit návrat všem lidem, kteří v důsledku bojů byli nuceni v lednu opustit své domovy. Musíme pokračovat v úsilí o svobodu a demokracii v Myanmaru. Propuštění několika politických vězňů z minulého týdne nestačí. Volby plánované na příští rok budou důvěryhodné jen tehdy, budou-li propuštěni všichni političtí vězni včetně Do Aun Schan Su Ťij. Společně jsme se zasadili o ukončení krveprolití v Gaze. Útrapy tamních lidí ale pokračují. Je nutné zaměřit se na otázky spravedlnosti a odpovědnosti. Musíme se vrátit k jednáním o vytvoření dvou států a celkového mírového urovnání konfliktu na Blízkém východě. Podporuji proto úsilí prezidenta Obamy o znovuotevření mírových rozhovorů. V Afghánistánu se potýkáme s velmi složitým prostředím. Nedávné volby se neobešly bez vážných problémů. Nesmíme ale zapomenout, čeho jsme už v této zemi dosáhli. Nemůžeme ani nesmíme teď Afghánce opustit.

Výrazného pokroku jsme dosáhli na Výchozím Timoru, Haiti, v Sierra Leone a v Nepálu. Zlepšení vidíme i v Iráku a nové příležitosti se otevírají na Kypru.

Teď je čas jednat a pohnout se vpřed.

✓ Foto: OSN/Paulo Figueiras

Klimatická změna

O co jde?

Klimatická změna je jednou z největších výzev současného světa. Devět z deseti přírodních pohrom má nyní přímou souvislost s klimatem. Rostoucí teploty, stále častější záplavy, bouře a vlny sucha ohrožují miliony lidí.

Oteplování: Sedmnáct z posledních dvaceti let bylo nejteplejších v celé historii měření teploty na Zemi od roku 1850. Průměrná globální teplota se v průběhu 20. století zvýšila o 0,74 °C.

Více CO₂ v atmosféře: Oxid uhličitý je látkou, která nejvíce ovlivňuje probíhající klimatickou změnu. Jeho koncentrace v současnosti dosahují hodnot kolem 385 ppm. Za posledních 50 let se zvýšily o více než jednu pětinu a v posledních dvaceti letech každoročně narůstají o 1,75 ppm. Dnes je ho v atmosféře podstatně více než v uplynulých 650 tisících let.

Více vody, méně vody:

Zvýšení srážek zaznamenáváme v posledních dekádách ve východních oblastech Severní a Jižní Ameriky, severní Evropy a severní a Střední Asie. Oblasti Sahelu, Středomoří, jižní Afriky a jižní Asie naopak vysychají.

Zvyšování hladiny moří: Podle odhadů došlo během 20. století ke zvýšení hladiny moří o 0,17 metru. Geologická pozorování naznačují, že je to podstatně více než za poslední dva tisíce let.

Méně sněhové pokrývky: Sněhové pokrývky ubývá ve většině regionů světa, především na jaře. Od roku 1900 se na severní polokouli snížil objem zmrzlé půdy v období zima/ jaro o sedm procent.

Tající ledovce: Rozsahy i objemy polárních i pevninských ledovců se snižují na obou polokoulích. V posledních 30 letech se např. plocha Grónského ledovce každoročně zmenšuje o zhruba 8,5 tisíce km² a jeho objem o 190 km³. Tání ledovců pak přispívá ke zvyšování hladiny moří.

Zahřívání arktické oblasti: Průměrné teploty rostou za posledních sto let oproti globálnímu průměru téměř dvojnásobně. Satelitní pozorování zahájená v roce 1978 dokazují, že během jediné dekády ubývá v této oblasti 2,7 procenta ledu.

Co dělat?

Měním se klimatickým podmínkám se lidstvo přizpůsobuje po staletí. Současná změna ale probíhá mnohem rychleji než tomu bylo za posledních 10 tisíc let.

Některé státy a ekosystémy již její dopady pociťují. Problém ještě posiluje finanční a ekonomická krize. Jednoduše řečeno: **planeta Země vyžaduje naši pozornost!**

Celý svět se teď společně rozhoduje, jak dál. Musíme se zabývat nejen zmírňováním klimatické změny, ale také adaptačními opatřeními, vývojem nových technologií a jejich využitelností ve všech částech světa a zajistit zdroje financování na místní i globální úrovni. Za současný stav nesou hlavní odpovědnost vyspělé státy. Musí proto také nejvíce přispět ke snižování emisí skleníkových

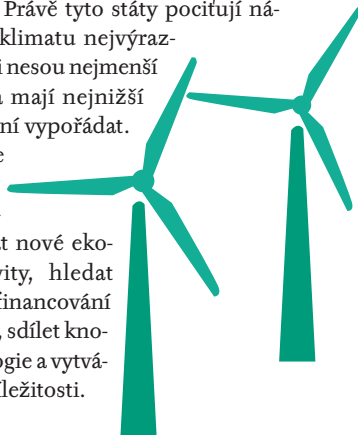
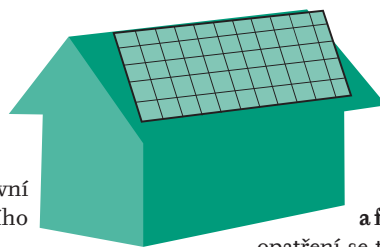
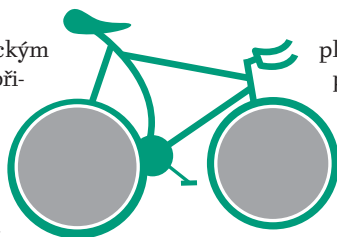
plynů, jež jsou hlavní příčinou globálního oteplování.

Zmírňování: Jde o soubor opatření, jež mohou změnu klimatu zpomalit. Jedná se především o snižování emisí skleníkových plynů do atmosféry, rozšiřování lesů na celém světě a změnu v přístupu a chování lidí ke spotřebě a využívání energií.

Adaptace: Zahrnují ochranu před bouřemi, záplavami a jinými extrémními projevy počasí, nové strategie pro správu pobřežních oblastí, rozšiřování rezervací na ochranu rostlinných i živočišných druhů, zavádění nových nebo úpravu stávajících způsobů pěstování plodin (např. přechod z ozimů na jařiny), podporu nových typů turistiky a zavádění kvalitních systémů včasného varování a záchrany.

Transfer technologií a financování:

Klimatická opatření se týkají celého světa. Reakce musí vycházet z principu společné odpovědnosti. Rozvojové země potřebují finanční a technologické stimuly, aby se také mohly zapojit. Právě tyto státy pociťují následky změny klimatu nejvýrazněji, ačkoli za ni nesou nejmenší odpovědnost a mají nejnížší schopnost se s ní vypořádat. Do procesu je nutné přilákat soukromý sektor, podněcovat nové ekonomické aktivity, hledat nové způsoby financování a tržní přístupy, sdílet know-how, technologie a vytvářet pracovní příležitosti.

Chcete přispět k ochraně klimatu?

Prozeleňte svůj každenní život

„Vaše planeta vás potřebuje! Postavme se společně klimatické změně!“, tak znělo motto letošního Světového dne životního prostředí. O problémech životního prostředí sice slyšíme často, ale už tak přesně nevíme, co bychom pro jeho ochranu mohli udělat. Máme pro vás několik jednoduchých tipů. Každý může začít tím, že bude méně spotřebovávat a více se snažit, jinými slovy méně brát a více dávat.

Kdykoli ...

- Zasaďte strom! Podpořte kampaň Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) za vysazení sedmi miliard stromů na světě do konce letošního roku - jeden strom symbolicky za každého obyvatele planety! Čtyři miliardy jsou již vysazeny. Více na <http://www.unep.org/billiontreecampaign/>
- Věci, které již nepotřebujete, nemusí končit na smetišti. Věnujte je potřebným domácnostem či charitativním organizacím.

Každý den ... doma

- Šetřete vodou - nenechávejte vodu téct při holení, oplachování tváře či čištění zubů.
- Nainstalujte si v koupelně úspornou sprchovou hlavici. Omezte dobu sprchování na minimum. Dobrovolně, nebo si poříďte časový spínač.

- Používejte látkové ručníky místo papírových na jedno použití.
- Kupujte koncentráty džusů nebo jogurty v nádobách, které se dají znovu naplnit. Zkuste si v duchu spočítat, kolik kartonů a kelímků tak za rok ušetříte ...
- Na zabalení svačiny použijte místo alobalu nebo plastové folie nádobu na uchování potravin na více použití. A zasaďte strom!
- Když opouštíte dům či byt, nezapomeňte vypnout všechna světla a přístroje. Nabíječky fyzicky odpojte od zdrojů elektrického proudu, protože energii spotřebovávají, i když nejsou používány.

... cestou do práce

- Nikam se nevydávejte bez plátěné tašky a při nákupu odmítněte igelitku.
- Nejlepším způsobem jak snížit svou uhlíkovou stopu je vůbec nepoužívat auto. Místo toho zkuste jezdit na kole, chodit pěšky, sdílet vůz s někým jiným, používat hromadnou dopravu a využívat telekomunikačních prostředků. Pokud nemáte pro dopravu do zaměstnání jinou možnost než automobil, vyberte si ten nejušpornější model.
- Na přehledných a rovných silnicích používejte tempomat. Nepřekročíte nejvyšší povolenou rychlost a ušetříte palivo.
- Pokud už trávíte každé ráno v dopravních zácpách, přemýšlejte o tom, zda se

nevypatí vypnout motor ve chvílích, kdy stojíte delší dobu. A zasaďte strom.

... v práci

- Používejte svůj oblíbený šálek namísto plastových kelímků.
- Ponechte si láhev na vodu na více použití. 80 % plastových lahví je recyklovatelných, ale jen 20 % se ve skutečnosti recykluje.
- Používejte kancelářský papír z obou stran.
- Pokud ve vaší kanceláři není zaveden systém na třídění odpadu, zaveďte jej sami! Recyklováním snižujeme emise skleníkových plynů. Odhaduje se, že 75% toho, co je vyhozeno do odpadků, může být ve skutečnosti recyklováno. Nyní je to jen 25%.
- Snižte uhlíkovou stopu vaší kanceláře tím, že budete počítače, monitory, tiskárny, kopírky, reproduktory a další kancelářské vybavení na konci pracovní doby vypínat. A zasaďte strom!
- Zhasíňte nepotřebná světla.
- Pokud chcete vaše pracovní prostředí učinit o něco osobnější, nechte nic lepšího než obyčejnou pokojovou rostlinu. Jsou dobré pro životní prostředí, pohlcují množství škodlivých látek v ovzduší.

... při návratu domů

- V létě používejte domácí ventilátor v kombinaci s otevřeným oknem, aby se v domě či bytě šířil čerstvý vzduch efektivněji. V chladném období nepřidávejte topení, ale oblečte si svetr.
- Při přípravě večeře přizpůsobujte velikost nádoby velikosti topícího tělesa, aby se zbytečně neplýtvalo energií.
- Neházejte každý kus oblečení do prádla po prvním použití! Džínky si můžete obléci před vypráním mnohokrát ...
- Při praní používejte ekologické výrobky. Jsou lepší pro vás i životní prostředí! A nezapomeňte zasaďte strom!

Foto: OSN/Eskinder Debebe

Češi vyučují základy počítačů v Africe

Jiří Průša

Světové summity OSN o informační společnosti v Ženevě 2003 a v Tunisu 2005 definovaly mimořádnou důležitost informačních a komunikačních technologií pro další sociálně ekonomický rozvoj ve světě. Summity a související rezoluce OSN upozornily zejména na nutnost řešení problému digitálního rozdělení světa, tedy nerovnoměrného přístupu k informačním a komunikačním technologiím. Díky tomu se prohlubuje sociální a ekonomická propast mezi vyspělým a rozvojovým světem.

Více než 300 absolventů

Česká republika se řadí mezi státy světa, pro které otázka digitálního rozdělení nepředstavuje jen akademickou debatu, ale konkrétní a přesně cílenou pomoc. Od roku 2005 ve spolupráci s Mezinárodní telekomunikační unií (ITU) úspěšně v Africe zrealizovala již osm vzdělávacích projektů, v rámci

kterých se základům práce s počítačem naučilo více než 320 studentů z Keni, Ugandy a Zambie.

Poslední z těchto projektů dokončilo ministerstvo vnitra v červenci letošního roku v zambijské Lusace. V rámci tzv. participačních projektů ho darem 15 tisíc amerických dolarů podpořila Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), dalších 10 tisíc USD uhradilo české ministerstvo vnitra.

Touha po vzdělání

Letošní kurz základů práce s PC a internetem byl nejen prvním společným projektem s UNESCO, ale rovněž prvním tohoto typu, který Česká republika realizovala v Zambii. Do vzdělávacího kurzu byly místním partnerem vybrány celkem čtyři školy v zaostalé oblasti asi 50 kilometrů od hlavního města Lusaky. Vlastního kurzu se pak zúčastnilo celkem 40 studentů a dva učitelé, kteří nyní

„O TOM, ŽE O NOVÉ ZNALOSTI A DOVEDNOSTI MAJÍ VE VYBRANÝCH ŠKOLÁCH SKUTEČNÝ ZÁJEM, JSEM SE PŘESVĚDČIL BĚHEM SVÉHO PŮSOBNÍ V ZAMBII. PODLE PLÁNU MĚLA VÝUKA SICE PROBÍHAT OD 9 DO 16 HODIN, V PRAXI JSME ALE ZAČÍNALI JIŽ V PŮL DEVÁTÉ A ČASTO JSME PRONAJATOU UČEBNU OPOUŠTĚLI V ŠEST HODIN VEČER. S POMOCÍ UČEBNIC SE PAK STUDENTI UČILI PROBÍRANOU LÁTKU I DOMA, ABY BYLI PŘIPRAVENI NEJEN NA RANNÍ OPAKOVÁNÍ, ALE I NA DALŠÍ PRÁCI. CELÁ TŘÍDA TAK MOHLA POSTUPOVAT VE STUDIU RYCHLEJI A OBJEVOVAT MOŽNOSTI, KTERÉ JEDNOTLIVÉ APLIKACE NABÍZEJÍ. VE TŘÍDĚ SE NENAŠEL NIKDO, KDO BY DRUHÝ DEN NEPŘINESL DOMÁCÍ ÚKOL. I TO BYLO PRO NÁS MĚŘÍTKEM ÚSPĚŠNOSTI PROJEKTU.“

Jiří Průša,
lektor projektu

budou moci zahrnout výuku počítačů do učebních osnov *Office Works*, v jehož rámci se žáci učí zvládat základní kancelářské práce. K tomu, aby výuka neprobíhala pouze na teoretické bázi jako dosud, slouží i dar deseti počítačů, které se stanou základem regionálního informačního a komunikačního centra, které budou moci navštěvovat i studenti z okolí.

Autor pracuje na Ministerstvu vnitra ČR a zabývá se projekty počítačové gramotnosti v Africe

↳ Foto: autor

STOP chudobě! Zn: Ihned!

V roce 2006 se k akci STAND UP - Postavte se chudobě! připojilo 23 milionů lidí, o rok později 47 milionů a loni již 116 milionů. Kolik nás bude letos? Je to i na vás

Proč letos znovu?

Na summitu OSN v roce 2000 deklarovali vedoucí představitelé 189 států, že společným úsilím sníží do roku 2015 na polovinu počet lidí žijících pod hranicí ponižující chudoby. Dosud ale každý den na její následky umírá na 50 tisíc nejchudších. Propast mezi bohatými a chudými se prohlubuje. Téměř polovina světové populace žije v chudobě, 70 procent z nich jsou ženy. V možnostech lidstva je, aby tomu tak nebylo.

Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs), k nimž se představitelé vlád v roce 2000 zavázali, mají být naplněny v roce 2015. Času je málo. Svět navíc sužuje ekonomická krize. O to víc je nyní nutné pokračovat v tlaku na vlády států. Ekonomická deprese nejvíce ohrožuje ty nejchudší, ačkoli právě oni na ní nemají žádný podíl. Ohrožuje také splnění rozvojových cílů. Nesmíme dopustit, aby se to stalo. Již čtvrtý rok po sobě se proto miliony lidí na celém světě zúčastní kampaně STAND UP - Postavte se chudobě!

Přidejte se i vy a přispějte alespoň malým dílem k usnadnění života stamilionů lidí. Dejte politikům na vědomí, že vám není situace chudých lhostejná. Odpovědnost za splnění rozvojových cílů nesou bohaté i chudé státy a jejich představitelé. Svůj díl odpovědnosti mají i média, nevládní organizace, školy a v konečném důsledku každý jednotlivec. Toto je jeden ze způsobů, jak se k ní přihlásit.

Kdy?

16. - 18. října 2009

Jak na to?

STAND UP! je projevem občanské odpovědnosti a apelem na ty, kteří mají rozhodovací pravomocí měnit věci žádoucím směrem. Cílem je nejen zápis do Guinnessovy knihy rekordů jako největší demonstrace občanské angažovanosti v dějinách, ale především zlepšení základních životních podmínek nejchudších, jejichž život je v zásadě pouhým bojem o přežití.

1. Připojte se k již připravované akci

Již pátým rokem probíhají na mnoha místech České republiky Dny proti chudobě, které vrcholí právě ve dnech 16. - 18. 10. Koordinátorem je koalice českých nevládních organizací Česko proti chudobě. V Praze např. připravuje 16. 10. ADRA ve spolupráci s dalšími partnery velkou akci pro veřejnost poblíž obchodního centra na smíchovském Andělu, v Olomouci proběhne ve dnech 17. -18. 10. informační kampaň agentury ARPOK a africké odpoledne pro děti v obchodním centru Haná. V Jihlavě připravují informační kampaň, výstavu a koncert (16.10.), v Děčíně na Masarykově náměstí infostánek organizace Zelená pro planetu a koncert proti chudobě (17.10.). Přehled dalších akcí najdete na www.ceskoprotichudobe.cz. Přidejte se!

2. Uspořádejte vlastní

- vyberte vhodné místo
- pověřte známou a uznávanou osobnost, aby akci řídila
- přizvěte politické představitele a diskutujte s nimi o svých požadavcích na odstranění chudoby
- dejte o své akci vědět - sms, emaily, přes sociální sítě na internetu, dopisy, plakáty, přes média

Na internetové stránce kampaně najdete množství užitečných informací, návodů i materiálů ke stažení: www.standagainstopoverty.org

Zesilte tlak

Skutečná změna vyžaduje ještě větší tlak než v minulosti. Účastníci STAND UP! si sami určí formu výzvy k vládám za splnění MDGs: petice, on-line výzvy, prezentace požadavků na splnění MDGs politikům, příprava informač-

ních materiálů a studií nebo přímé lobbování. Letos se zaměříme zejména na senátory a na poslance na celostátní i místní úrovni. Můžete je přímo zapojit do akce STAND UP! nebo jim zaslat velké množství textových zpráv či emailů. Inspirovat se můžete na www.standagainstopoverty.org

STAND UP - Postavte se chudobě! je globální akce založená na dobrovolnosti a angažovanosti občanů. Kdokoli má chuť a čas zorganizovat skupinu, která se k akci připojí, je vítán. Vaší kreativité se meze nekladou. Aby celá akce měla solidní dopad, musí se zapojit co největší množství lidí. Zaregistrujte proto svou akci prostřednictvím internetu na stránce kampaně. Po skončení se na tuto stránku musíte vrátit a připojit počet účastníků. Postup registrace je snadný a rychlý.

Svou akci můžete uspořádat kdekoliv, ve škole, v kostele, na stadionu... Rovněž program si můžete zvolit podle svého - koncert, sportovní utkání, nebo jen prosté shromáždění lidí - spolužáků, občanů měst a obcí či náboženských komunit. STAND UP může proběhnout dokonce i virtuálně prostřednictvím sms nebo on-line sociálních sítí (instrukce na www.standagainstopoverty.org). Podmínky, které musíte splnit, jsou následující:

- akce proběhne ve dnech 16. - 18. října 2009
- bude předem registrována na www.standagainstopoverty.org
- po skončení bude počet účastníků zaregistrován na téže stránce

Naším cílem je vyvolat masovou mobilizaci hlasů na všech kontinentech. Nezapomeňte prostřednictvím www.stanagainstopoverty.org ke své akci přiřadit po jejím skončení počet účastníků. Celkové počty pak budou ověřeny a sečteny.

Pro druhé neváhají obětovat sebe

Historicky poprvé jsme si v srpnu připomněli Mezinárodní humanitární den. Velký dík patří také všem humanitárním pracovníkům z České republiky, ať už se jedná o profesionály či dobrovolníky z nevládního sektoru, institucí státu či mezinárodních organizací.

Poskytují životně důležitou pomoc milionům lidí na celé planetě. Pracují ve válečných zónách a rizikových oblastech přírodních pohrom. Riskují při tom svůj vlastní život. Tisíce humanitárních pracovníků se často stávají cílem těch, kteří neberou žádný ohled na humanitární rozměr jejich práce. Jen za posledních deset let zaplatilo nejvyšší daň za pomoc lidem v nouzi na sedm stovek z nich. Tisíce dalších zažili bombardování, únosy, útoky, vydírání, přepadení nebo znásilnění.

Celý svět si 19. srpna připomněl vůbec první den, který je uznáním práce humani-

tárních pracovníků z celého světa. Valné shromáždění OSN zvolilo právě tento den jako připomínku 22 obětí pumového útoku na sídlo mise Organizace spojených národů v Bagdádu v roce 2003. Mezi nimi byl i šéf mise v Iráku a vysoký komisař OSN pro lidská práva Segio Vieira de Mello. Dlouholetému a nezlomnému humanitárnímu pracovníkovi de Mellovi vzdal hold tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan: „Nikdy se ani nerozmýšlel, když byl pověřen náročným a často nebezpečným úkolem. Mnoho lidí na celém světě, mezi nimi oběti válek a přírodních katastrof, ho znali jako člověka, který rozuměl jejich situaci a věděl, jak jim účinně pomoci i v těch nejobtížnějších podmínkách.“

Humanitární pracovníci si zaslouží náš dík a obdiv za odvahu a odhodlanost pokoušet se

zlepšit nedokonalý svět. „Tento den je příležitostí vzdát hold humanitárním pracovníkům, jejichž práci lze často označit za hrdinskou. Jsou to nejrůznější lidé z různých prostředí. Všichni ale sdílí společné přesvědčení, že zabránit utrpení jednoho je odpovědností všech,“ prohlásil šéf OSN Ban Ki-moon.

Fakta o humanitární pomoci

Hlad: Podle Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) překročí počet hladových na světě v roce 2009 poprvé v historii hranici jedné miliardy. Poslední vlna hladu není jen výsledkem slabých úrod. Jde spíše o různé nepřímé faktory jako je ekonomická krize, která má za následek dramatické zhoršení přístupu nejchudších lidí k potravinám. Téměř všichni podvyživení lidé žijí v rozvojo-

Distribuce potravinové pomoci obětem hurikánu v září 2008 na Haiti.

Foto: OSN/Logan Abassi

Humanitární pracovníci se podílejí také na přípravě voleb v zemích, které v minulosti prošly válečným konfliktem. Východní Timor, 2007.

Foto: OSN/Martine Perret

vých zemích. V Asii a Pacifiku je chronickým hladem postiženo více než 640 milionů lidí. V subsaharské Africe 265 milionů, v Latinské Americe a Karibiku 53 milionů a na Blízkém východě a v severní Africe 42 milionů lidí. Ve vyspělých zemích chodí spát o hladu 15 milionů lidí.

Uprchlíci: Na celém světě byly z domovů vyhnány destičky milionů lidí. Více než 15 milionů uprchlíků vyhnala z jejich zemí válka. Minimálně 26 milionů lidí vyhnaly z domovů násilné konflikty v rámci hranic jejich země. Miliony dalších se dávají na útěk kvůli přírodním pohromám. Klimatická změna může jejich počet v příštích letech ještě zvýšit. Právě lidé na útěku jsou nejzranitelnější vůči dalším formám násilí, diskriminaci a chudobě.

Děti: V roce 2008 se svých pátých narozenin nedožilo více než devět milionů dětí. Většina z nich se narodila a žila v rozvojových zemích a zemřela na nemoci, kterým lze snadno předcházet nebo je léčit. Z jedné třetiny se na jejich úmrtí podílí také podvýživa. Téměř polovina uprchlíků nebo lidí, kteří museli opustit domovy v rámci své země, jsou děti. Vynucené vysídlení jen posiluje vystavení dětí násilí, zneužívání a zanedbávání. Ze všech vysídlených jsou právě děti těmi nejohroženějšími a vyžadují zvláštní pozornost.

Voda a hygienická zařízení: Na průměrné onemocnění umírá každoročně na 1,8 milionu lidí. Jednou z nejvyšších priorit humanitární práce je zajištění bezpečné vody a základních hygienických potřeb pro oběti pohrom a válek. Zlepšení podmínek v zásobování pitnou vodou může snížit počet úmrtí na průměrné onemocnění o více než 20 procent, zlepšení v přístupu k základním hygienickým zařízením o téměř 40 procent.

Násilí na ženách: Obětí násilí na ženách, včetně násilí sexuálního, se stávají ženy a dívky na celém světě. Sexuální násilí je zbraní každé války. Oběti trpí závažnými zdravotními následky, stigmatizací a ekonomickým a politickým vyloučením ze společnosti. Jedním z míst, kde sexuální násilí na ženách dosáhlo epidemických rozměrů, je Demokratická republika Kongo, především provincie Severní a Jižní Kivu. S velkým úsilím se mezinárodní společenství snaží tento problém řešit. Snahy komplikuje mimo jiné i fakt, že oběti se často stydí případy nahlásit, nebo jim je vyhrožováno, pokud tak chtějí učinit.

Schopnost reagovat je lepší

Z velké části díky obětavosti, profesionalitě a idealismu tisíců humanitárních pracovníků

se za posledních dvacet let zlepšila připravenost světa reagovat rychle, efektivně a často i s předstihem na přírodní a lidmi způsobené krize. Jejich nezištná a nepoliticky orientovaná činnost je základem pro poskytování humanitární pomoci, jenž musí být založena na nestrannosti a neutralitě a nezohledňuje náboženství, pohlaví ani rasu postižených lidí.

Výzvy přetrvávají

Humanitární potřeby rostou rychleji než naše schopnost se s nimi vypořádat. Dlouhodobé válečné konflikty si vybírají vysokou daň na civilním obyvatelstvu. Přírodní pohromy jsou stále častější a tvrdší.

Společenství humanitárních pracovníků čelí novým hrozbám globálních megatrendů: změny klimatu, chronické chudoby, potravinové a finanční krize, nedostatku vody a energie, migrace, růstu populace, urbanizace a pandemií chorob.

Humanitárním pracovníkům tedy patří nejen náš dík, ale jejich práce musí být náležitě doceněna a svět musí být schopen pro jejich práci vytvořit náležitě podmínky. Světový humanitární den by se k tomu měl stát výrazným podnětem.

Pozitivní trendy v ohrožení

Pokrok v potírání chudoby a hladu ve světě začíná v důsledku globální ekonomické a potravinové krize zpomalovat a v některých oblastech se situace dokonce zhoršuje. Splnění Rozvojových cílů tisíciletí (MDG) – výrazně zlepšit v letech 2000 až 2015 život a podmínky nejchudších vrstev populace – tak může být ohroženo. To je jeden z hlavních závěrů výroční zprávy Organizace spojených národů hodnotící průběžně dosažené výsledky v plnění MDG.

Zprávu *Millennium Development Goals Report 2009* představil v Ženevě generální tajemník OSN Ban Ki-moon. Varoval, že přes některé dílčí úspěchy je pokrok příliš pomalý na to, aby všech osm cílů tisíciletí bylo do roku 2015 splněno.

„Světové společenství se teď nesmí postavit k chudým a zranitelným zády. Proto je nyní čas k posílení úsilí o dosažení vytýčených cílů. Je potřeba silné politické vůle a dostatečného a udržitelného financování. Za těchto předpokladů jsou cíle dosažitelné dokonce i v nejchudších zemích,“ zdůrazňuje v úvodu zprávy šéf OSN.

MDG 2009: Smíšené výsledky

Kvůli vysokým cenám potravin došlo k obratu v plnění cíle na odstraňování hladu ve světě. Ještě na začátku devadesátých let minulého století bylo ve světě 20 procent hladových, v roce 2006 o čtyři procenta méně. Tento pozitivní trend ale vysoké ceny potravin v roce 2008 otočily. Ani snížení cen po-

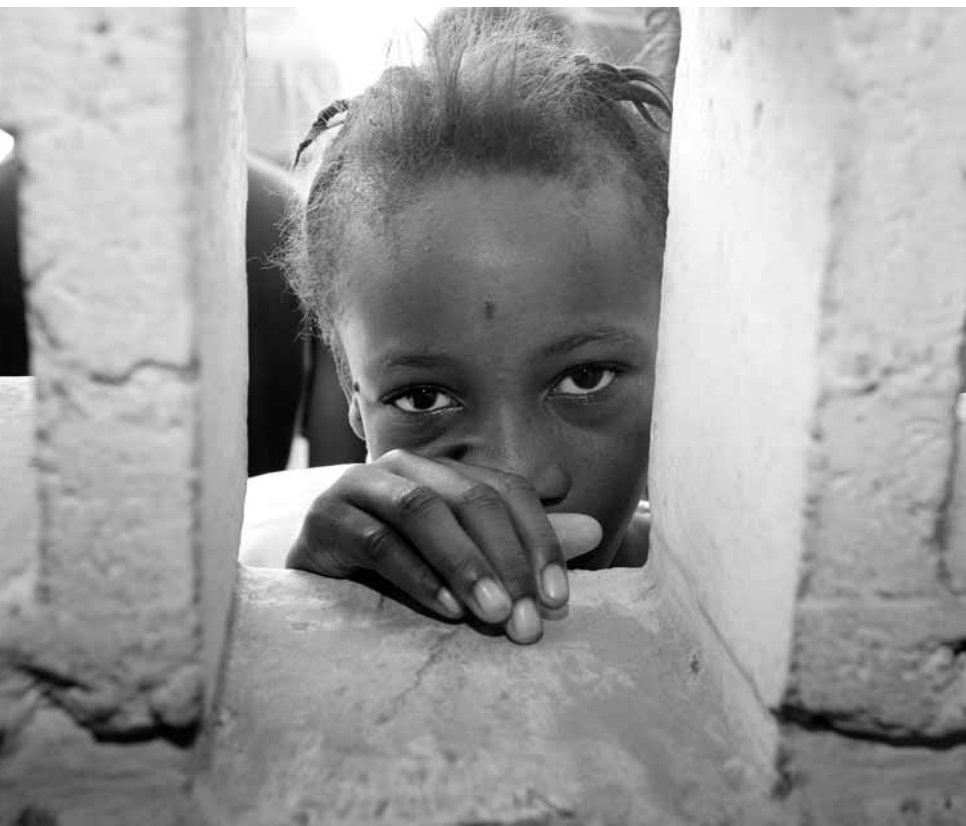
travin na mezinárodních trzích v druhé polovině roku 2008 nevedlo k tomu, že by se jídlo pro chudé po celém světě stalo dostupnějším.

V letech 1990 až 2005 se počet lidí žijících za 1,25 amerického dolaru na den snížil z 1,8 na 1,4 miliardy (to vše před ekonomickou a potravinovou krizí). Výrazný pokrok v boji proti extrémní chudobě se ale s největší pravděpodobností zastaví. Alespoň to naznačují dosud známé indikátory. Plný dopad ekonomického propadu ve světě ještě neznáme, ale odhady mluví o zvýšení počtu extrémně chudých lidí o 55 – 90 milionů během roku 2009. V rozvojových zemích trpí podvýživou celá čtvrtina dětí. Pokrok v této oblasti je velmi omezený a nedostatečný ke splnění vymezeného cíle do roku 2015. Vysoké ceny potravin a ekonomická krize situaci zřejmě ještě zhorší.

Celosvětová nezaměstnanost dosáhne během roku 2009 u mužů 6,1 až 7 procent, u žen dokonce 6,5 až 7,4 procenta. Vysoké procento žen má navíc velmi nejistou nebo zcela neplacenou práci. O pokroku v oblasti genderové rovnoprávnosti proto nelze hovořit.

Zpráva OSN navíc upozorňuje na to, že pozitivní globální data o chudobě ovlivňuje především dramatický pokles chudoby ve východní Asii. V jiných regionech je pokrok značně střídavější. V subsaharské Africe například počet extrémně chudých vzrostl v letech 1990 až 2005 o 100 milionů. Do kategorie chudých spadá 50 procent obyvatelstva. Chybí také prostředky na zlepšení zdraví matek. Od poloviny devadesátých let minulého století proudí do většiny rozvojových zemí méně prostředků na programy umožňující plánování rodiny, a to přesto, že jejich pozitivní vliv na zdraví matek a narozených dětí je nesporný.

Snižuje se i schopnost zemí financovat své vlastní rozvojové programy. V posledním čtvrtletí roku 2008 klesly v důsledku prohlu-

↳ Foto: OSN/Sophia Paris

Foto: OSN/Oddbjoru Monsen

bující se krize v bohatých ekonomikách příjmy rozvojových zemí z exportu. To se projevívá také na zadluženosti, především v zemích, kde se dařilo v posledních letech zvyšovat příjmy z vývozu.

Na summitu G8 ve skotském Gleneagles v roce 2005 a v témže roce na Světovém summitu OSN se dárcovské země zavázaly zvýšit rozvojovou pomoc. Tyto závazky jsou nadále v platnosti. Výkon světové ekonomiky ale naznačuje, že se v absolutních číslech vlastně nakonec sníží, protože jsou vyjádřeny v procentech hrubého národního důchodu (HND). Pro mnohé rozvojové země to ale ve výsledku znamená, že nižší zdroje na rozvoj nejen zpomalí dosavadní pokrok, ale mohou dokonce zvrátit dosud dosažené výsledky do negativních hodnot.

Pokrok před ekonomickou krizí

Zpráva OSN poukazuje na výrazné zlepšování situace v plnění MDG v mnoha státech a regionech do roku 2008, kdy se však radikálně změnila ekonomická situace ve světě.

V rozvojových zemích dosáhla úroveň školní docházky na základním stupni v roce 2007 88 procent. V roce 2000 to bylo 83 procent. V subsaharské Africe a Jižní Asii se docházka zvýšila v letech 2000 až 2007 dokonce o 15 resp. 11 procent.

I přes celkový růst populace se daří snižovat úmrtnost dětí do pěti let. V roce 1990 zem-

řelo 12,6 milionů dětí mladších pěti let, v roce 2007 devět milionů. Dětská úmrtnost je nadále nejvyšší v subsaharské Africe, bylo zde ale dosaženo výrazných úspěchů. Zlepšila se distribuce antimalarických ochranných sítí napuštěných insekticidy. Malárie je totiž hlavní příčinou úmrtí dětí na tomto kontinentu. Dramatického zlepšení bylo dosaženo také v boji proti spalničkám díky masivním imunizačním kampaním v rozvojových zemích.

Na celém světě se snížil počet lidí nově infikovaných virem HIV. Vrchol nastal v roce 1996, od té doby se infekce šíří pomaleji. V roce 2007 byl počet nových infekcí HIV 2,7 milionu. Data z posledních let také naznačují, že i celkový počet úmrtí na AIDS ročně již kulminoval, a to v roce 2005. Tehdy na AIDS zemřelo 2,2 milionů lidí, v roce 2007 to bylo o 200 tisíc obětí méně. Je to především díky zlepšenému přístupu lidí k antiretrovirální léčbě v chudých zemích. Celkový počet infikovaných HIV však nadále roste (33 milionů v roce 2007). Především proto, že HIV pozitivní díky stále dostupnější a lepší léčbě přežívají déle.

Výzvy

Zpráva OSN vyzývá vlády států a všechny další aktéry k posílení strategií na zajišťování solidních pracovních příležitostí pro všechny. Zdůrazňuje, že příležitosti pro ženy v regio-

nech jižní Asie, severní Afriky a západní Asie zůstávají extrémně nízké.

Cíle na odstranění nepochopitelné mezery mezi chlapci a dívkami v primárním a sekundárním vzdělání do roku 2005 nebylo dosaženo. OSN proto znovu naléhá na vlády států, aby zajistily školní docházku pro všechny děti, zvláště pak pro ty žijící ve venkovských oblastech a odstranily nerovnosti v přístupu ke vzdělání na základě pohlaví a etnické příslušnosti.

Více politické vůle je potřeba ke snížení mateřské úmrtnosti, zvláště v Africe a Jižní Asii. K radikálnímu posunu musí dojít i v oblasti zajišťování základní kanalizace pro téměř jednu a půl miliardy lidí, kteří ji dosud nemají. Jinak nebude do roku 2015 splněn vytyčený cíl. Nelepšuje se ani situace v příměstských chudinských slumech. Hlavní příčinou je pokračující rychlý růst velkých měst v rozvojovém světě.

Podrobné informace a plný text zprávy:
www.un.org/millenniumgoals

Letošní zpráva o MDG je dosud nejkomplexnějším globálním přehledem cílů tisíciletí. Data poskytl a připravilo více než dvacet organizací systému OSN a mimo něj. Nechyběly mezi nimi Světová banka či OECD.

Přímo z míst rychle mizejícího ledu v severní polární oblasti apeloval generální tajemník OSN Ban Ki-moon na svět, aby byla co nejdříve přijata opatření na potírání klimatické změny a ochranu planety. "Člověk zde cítí sílu a současně i zranitelnost přírody. Arktický led je společným zdrojem celého lidstva a jako takový ho musíme chránit," řekl Ban Ki-moon novinářům. Na cestě do severní ledové oblasti se šéf OSN chtěl na vlastní oči přesvědčit o vlivu klimatické změny na ledovou pokrývku Arktiky. Vědci ho na místě informovali, že globální oteplování zde působí rychleji než jinde a ledovce ubývají až o 150 kubických kilometrů za rok.

Šéf OSN a ministr životního prostředí Norska při návštěvě arktické oblasti s výzvou k uzavření klimatické dohody na konferenci v Kodani.

Foto: OSN/Mark Garten

Zpečetit dohodu v Kodani

Ban Ki-moon

Když jsem se na začátku září vypravil do Arktidy, viděl jsem tam zbytky ledovce, který byl ještě před několika lety obrovskou masou ledu. Zbortil se. Nerozpustil se pomalu, ale zbortil se. Do oblasti polárního ledu jsme z nejsevernějšího obydleného místa světa pluli devět hodin. Za pár let bychom možná ale dopluhli až k Severnímu pólu. Už v roce 2030 může být Arktida úplně bez ledu.

Lakmusový papírek

Arktida je lakmusovým papírkem dopadů klimatické změny. Dramatická rychlost tamních změn je alarmující. Ovlivňuje navíc významně i celkové globální oteplování. Z tajícího permafrostu se uvolňuje metan, skleníkový plyn dvacetkrát mocnější než oxid uhličitý. Tající led v Grónsku může vést ke zvýšení hladiny moří.

A emise skleníkových plynů dál narůstají. Musíme jednat, a to hned. Do sídla OSN jsem proto na 22. září svolal klimatický summit. Na sto šéfů států a vlád se společně zabývalo jednou z největších výzev dneška: změnit klimatickou krizi v příležitost pro bezpečnější, čistší a udržitelný růst.

Klíčem k úspěchu je konference v Kodani, na kterou se v prosinci do dánské metropole sjedou zástupci všech vlád. Lídrům států chci proto předat jediné poselství: svět potřebuje, abyste v Kodani dosáhli spravedlivé, efektivní a ambiciózní dohody. V případě va-

šeho selhání ponese náklady několik příštích generací.

Klimatická změna je jednou z nejdůležitějších geopolitických otázek dneška. Ohrožuje trhy, ekonomiku i rozvoj. Může vést k vyčerpání potravinových a vodních zdrojů, vyvolat konflikty a migraci, destabilizovat společnosti nebo dokonce zapříčinit pády vlád.

Že je to nadsázka? Podle nejlepších světových vědců nikoliv. Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC) říká, že do deseti let musíme začít výrazně snižovat emise skleníkových plynů. Jedině tak dokážeme zabránit tomu, aby se do pohybu daly mocné přírodní síly, které nás mohou ohrozit. Řada vysoce postavených politiků bude aktivních i po příštích deset let. Klimatická krize tak probíhá pod jejich dohledem.

Alternativou současného stavu je rozvoj založený na zelených technologiích a politikách. Stimulační balíčky navržené v řadě států v době globálního hospodářského útlumu v sobě zahrnují silnou zelenou složku. Ta vytváří nejen nová pracovní místa, ale i silnou konkurenční výhodu těchto zemí.

Změnu je cítit ve vzduchu. Cesta k ní vede přes globální klimatickou dohodu o snížení emisí skleníkových plynů a omezování růstu globální teploty na úroveň doporučenou vědci jako bezpečnou. Dohodu, jež podnítl růst založený na čistých technologiích a dá zá-

klad ochraně a podpoře těch, kteří jsou klimatickým dopadům vystaveni nejvíce.

Nyní je zapotřebí politické vůle na té nejvyšší úrovni – úrovni prezidentů a premiérů – která se rychle přenesne k vyjednávacím stolům před Kodaní. Potřebujeme proto více důvěry mezi národy, více imaginace, ambicí i spolupráce. Dlouhodobé zájmy planety jsou důležitější než krátkodobý politický užitek. Lídři států musí být i globálními lídry s vizí daleko do budoucnosti.

Čtyři měřítka

Kodaň nemusí vyřešit všechny detaily. Úspěšná globální dohoda o klimatu musí ale zahrnout všechny země v souladu s jejich možnostmi. Měřítka úspěchu jsou podle mého názoru následující.

Zprvu, všechny státy musí učinit maximum pro snížení emisí. Zadruhé, úspěšná dohoda musí pomoci nejzranitelnějším adaptovat se. Zatřetí, rozvojové země potřebují finance a technologie. Dohoda musí také otevřít dveře pro soukromé investice. Začtvrté, zdroje musí být spravovány a distribuovány spravedlivě.

Konference v Kodani je velkou příležitostí. Nadějí je nový a silný politický vítr i podpora občanské společnosti. Chytré firmy se již připravují nastoupit cestu čistých technologií. Musíme jednat odvážně. Změna je ve vzduchu. Zpečetme ji dohodu v Kodani.

Autor je generálním tajemníkem OSN

Utečenci na moři nejsou toxickým odpadem

Navi Pillayová

Lidé zmítající se na mořských vlnách nejsou totéž co jedovatý náklad. Zachraňovat životy těch, kteří se na moři ocitli v ohrožení, je od nepaměti naprostou samozřejmostí. Loď dnes ale volání o pomoc ignorují, pokud se v nouzi ocitnou plavidla s migranty a uprchlíky. Úřady přístavních měst se je snaží zatlačit zpět na moře, kde jim hrozí útrapy a často i smrt. Chovají se, jakoby do

svých vod nechtěly pustit loď naloženou nebezpečným odpadem.

Poslední ostudná událost takového druhu se odehrála minulý měsíc. Při pokusu dostat se přes Středozemní moře z Libye do Itálie zemřela hladem a žízní velká skupina migrantů. Podle dostupných informací byla loď plná migrantů spatřena hlídkami maltských úřadů. Bylo jim poskytnuto jídlo, voda, pa-

livo i záchraně vesty a současně byly informovány italské úřady. Dále ale byli vyzáblí pasažéři a jejich loď ponechání svému osudu. Přežilo pouhých pět z nich, které nakonec zachránila italská pobřežní hlídka.

Maltská vláda trvá na tom, že její orgány jednaly v souladu s mezinárodními dohodami. Do naplnění závazků v oblasti ochrany lidských práv a standardů chování na

moři má takové jednání ale žalostně daleko. Rušný pás moře mezi severní Afrikou a Itálií je ostře hlídáný. Jen jedno jediné plavidlo však poskytlo nouzovou pomoc těmto trosečníkům. Ostatní mořeplavci si zřejmě po celých 20 dní dvanáctimetrové lodě a její zubožené posádky nevšimli.

Závazek i povinnost

Ostře se proti takovému zacházení ohrazují ochránci lidských práv. Připomínají vládám i soukromým firmám, že záchrana lidí v nouzi není jen závazkem dle mezinárodního námořního práva, ale i povinností z hlediska humanitárního, a to bez ohledu na právní status posádky plavidla a důvod cesty.

Zákony na ochranu lidských práv jsou zcela zásadní. Především musí být zohledňováno právo na život a bezpečí, a to poskytování jídla, vody a veškeré nezbytné péče a ochrany těm, kteří takovou pomoc zoufale potřebují k přežití. Pravidla konání, jenž se na moři očekává a vyžaduje, specificky upravují Úmluva OSN o mořském právu, dále pak dodatky k Mezinárodní úmluvě o bezpečnosti života na moři i úmluvy o pátrání a záchraně a pravidla vydávaná Mezinárodní námořní organizací.

Nerespektování těchto mezinárodních závazků ze strany vlád států představuje pouze

část problému. Není pochyb, že největší díl viny za každoroční úmrtí tisíců lidí ve Středozemním moři, Adenském zálivu a dalších místech nesou pašeráci migrantů. Státy musí uplatňovat účinnou právní a technickou kontrolu plavidel. Musí zajistit striktní naplňování bezpečnostních standardů a nedopustit, aby se nezpůsobila plavidla mohla vzdálit od břehů. Státy musí být schopny zajistit také zákaz a prevenci pašování migrantů.

Dále musí zajistit, že při prohlídkách plavidel podezřelých z pašování migrantů bude se všemi osobami na palubě zacházeno humánně a důstojně, bez ohledu na jejich status. Praxe spíše ukazuje na to, že přeplněná plavidla a jejich pasažéry metody stanovené vládami a regionálními organizacemi ohrožují. Jejich cílem je plavidla s migranty a uprchlíky především zastavit a obrátit zpět.

Migranty a uprchlíky musíme chránit

Potřebujeme jednoznačný konsensus, že nikdo, ani osoby usilující o azyl či migranti, se během cesty či při dosažení cíle jiného, než je země jejich původu, nedostanou do právního vakua ohledně naplňování lidských práv.

Neschopnost ochránit lidská práva migrantů vede k tomu, že velitelé lodí a obchodní společnosti staví finanční náklady na záchranu chudých a nechtěných moře-

plavců-migrantů nad svou povinnost poskytnout pomoc a zachránit. Když úřady odmítnou umožnit zachráněným trosečníkům vylodit se v nejbližším či cílovém přístavu, nepřímo tak totiž naznačují velitelům lodí a vedení přepravních firem, aby raději lodě přečpané uprchlíky přehlíželi.

Pokud stát odmítne lodím nákladních společností vstup do přístavu a vyložení nákladu proto, že na jejich palubě jsou migranti, hrozí jim obrovské finanční ztráty. Takový přístup odrazuje od odpovědného jednání. Když například rybářská loď poskytne mořeplavcům pomoc v nouzi, může se dočkat namísto uznání trestního stíhání. Paradoxem je, že povinnost pomoci je jasně definována v mezinárodním právu a je i přirozeným lidským jednáním.

Milióny lidí, kteří v naději na lepší život riskují svou bezpečnost, zdraví i životy překračováním mezinárodních hranic - to je jeden z nejvážnějších problémů lidských práv současného světa. Státy se musí zasadit aby mezinárodní pravidla a standardy k záchraně životů na moři byly účinné. A ti, kteří mořeplavcům v nouzi pomoc odmítnou, musí být pohnáni k odpovědnosti.

Autorka je vysokou komisařkou OSN pro lidská práva

Musíme odzbrojit!

Ban Ki-moon

Zničení měst Hirošima a Nagasaki v roce 1945 uzavřelo 2. světovou válku. Současné ale vedlo k zahájení Studené války, kdy byl nejistý mír založen na hrozbě vzájemného zničení.

Svět dnes stojí na dalším rozcestí. Opouští se představa, že bez jaderných zbraní nelze udržet mír. Otázka odzbrojení se vrátila do celosvětové politické agendy. S tím se zvedne vlna nových mezinárodních iniciativ, které ji budou tlačit dál.

Když před dvaceti lety skončila Studená válka, věřilo se, že je to záruka míru. Namísto toho ale hrozba jaderných zbraní přetrvává dodnes. Na světě jich je nyní více než 20 tisíc a nezmizela ani doktrína jaderného zastrasování. Svět ohrožují i pokračující jaderné zkoušky a testy raket dlouhého doletu. Dalším nebezpečím je úsilí nových států a teroristů o získání jaderné bomby.

Po celá desetiletí věříme, že hroživé účinky jaderných zbraní stačí k prevenci jejich použití. Supervelmoci byly přirovnávány k dvěma pavoukům v jedné láhvi, kdy oba vědí, že útok jednoho je vlastně sebevraždou. Rosťoucí počet pavouků v láhvi dnes ale znamená, že v bezpečí není vůbec nikdo. Uznávají to prezidenti Ruska i Spojených států, tedy zemí, jež vlastní nejsilnější jaderné arzenály. Dohodli se na společném snižování s cílem jejich úplné eliminace. Naposledy tak učinili na summitu v Moskvě.

Naděje na smlouvu o štěpných materiálech

Cíl jaderného odzbrojení podporují i další aktivity. Konference o odzbrojení - fórum šedesátipětí zemí, na kterém se dohadují mnohostranné odzbrojovací smlouvy - nedávno prolomila zablokovaná jednání o smlouvě

o štěpných materiálech. Mají pokračovat i jednání o otázkách jaderného odzbrojení a bezpečnostních záruk pro nejaderné státy.

Austrálie a Japonsko společně zahájily činnost významné mezinárodní komise pro nešíření jaderných zbraní a odzbrojení. Mou vlastní iniciativou je multimediální kampaň "Musíme odzbrojit!", která vyvrcholí 21. září v Mezinárodní den míru. Mým cílem je posílit hlasy bývalých státníků i aktivistických hnutí, jako např. "Global Zero". Hlasům aktivistů z nevládních organizací bude dán prostor i na zářijové konferenci OSN o odzbrojení a rozvoji v Mexiku.

Spojené národy se na procesu odzbrojování podílí od roku 1946. Pozornost světa se nyní upírá k dvěma mezinárodním úmluvám sjednaným v rámci OSN. V září se v New Yorku sejdou zástupci zemí, které podepsaly Smlouvu o úplném zákazu jaderných zkou-

šek (CTBT) a budou jednat o jejím brzkém vstupu v platnost. Naléhavost řešení této otázky podtrhují jaderné zkoušky, odstřelování raket a vyhrožování dalšími provokacemi ze strany Severní Koreji. V květnu příštího roku se v sídle OSN uskuteční konference států Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (NPT). Bude hodnotit aktuální stav plnění dohod. Pokud se podaří uvést smlouvu o zákazu jaderných zkoušek v platnost a úspěšná bude i konference států o nešíření, bude to dobrý startovní signál pro vykoupení k úplnému jadernému odzbrojení.

Můj plán na odzbrojení

Můj pětibodový plán na dosažení jaderného odzbrojení začíná výzvou státům úmluvy o nešíření, aby podle její litery jednaly v dobré víře a v zájmu odzbrojení ať už přijetím nové úmluvy nebo řadou vzájemně se posilujících nástrojů podpořených důvěryhodným systémem ověřování. Odzbrojování musí být spolehlivě ověřitelné.

Zadruhé, vyzval jsem Radu bezpečnosti, aby hledala nové způsoby posilování bezpečnosti v odzbrojovacím procesu. Navrhuji, aby uspořádala summit o jaderném odzbrojení a zároveň vyzývám státy, které stojí mimo úmluvu o nešíření, aby zmrazilily své snahy o získání jaderné zbraně a přijaly své vlastní odzbrojovací závazky. Odzbrojování musí posílit bezpečnost.

Třetí bod mého návrhu se týká zákonnosti. Klíčovým je v tomto smyslu univerzální přijetí mnohostranných úmluv, vytváření bezjaderných zón a přijetí nové úmluvy o štěpných materiálech. Vítám podporu prezidenta Baracka Obamy pro ratifikaci smlouvy CTBT ze strany Spojených států. Zbývá již jen několik ratifikací, aby smlouva mohla vejít v platnost. Odzbrojování musí stát na právních závazcích.

Bod číslo čtyři se týká odpovědnosti a transparentnosti. Jaderné státy musí zveřejnit více informací o tom, jak naplňují své odzbrojovací závazky. Přestože mnohé z nich

zveřejnily některé detaily svých jaderných programů, stále nevíme přesně, kolik je ve světě jaderných zbraní. Sekretarát OSN může posloužit jako repozitář takových údajů. Proces odzbrojování musí být čitelný pro veřejnost.

Poslední, pátý bod mé iniciativy vyzývá k pokroku v eliminaci dalších zbraní hromadného ničení a snižování počtu raket, zbraní umístěných ve vesmíru a konvenčních zbraní. Odzbrojování musí předjímat také nebezpečí dalších typů zbraní.

Tohle je tedy můj plán. Zajištění bezpečnosti světa je velkou výzvou i bez jaderných zbraní či možnosti jejich získání dalšími státy nebo nestátními aktéry. Stabilita, důvěra mezi státy a ukončení regionálních konfliktů by jistě proces odzbrojování urychlilo. Samotné odzbrojování ale zároveň přispívá k dosažení těchto cílů. Proto by nemělo být odkládáno. Jen tak máme naději na budoucnost založenou na bezpečnosti a prosperitě. Proto si odzbrojení zaslouží podporu všech.

Velké dilema

António Guterres

Jen těžko se vzpamatováváme z šoku, který vyvolala srpnová brutální vražda pracovníka UNHCR Zill-e-USmana. Byl zastřelen neznámými útočníky v táboře Katcha Gari na hranici federálně spravovaného kmenového území v severo-západní provincii Pákistánu. Další pracovník UNHCR, Ishaf Ahmad, byl zraněn v červenci. Zabit byl i pracovník ostrahy Komisarátu pro afghánské uprchlíky, který financuje vláda.

Zill-e-USman byl třetím zaměstnancem UNHCR, který byl letos zabit v Pákistánu. Při pumovém útoku v hotelu Pearl Continental zemřel 9. června Aleksandr Vorkapic. Syed Hashim, řidič UNHCR, byl zabit při únosu Johna Soleckého, vedoucího zastoupení UNHCR v Květě (ten byl později puštěn na svobodu).

Rodině pana Usmana jsem napsal osobní dopis a zdůraznil, že jeho smrt je krutou ranou pro nás všechny. Útoky na humanitární pracovníky jsou neomluvitelné. Právě oni totiž zasvěcují svůj život péči o lidi a jejich ochranu.

Památku Zill-e-USmana a stovky dalších pracovníků vládních a nevládních organizací, kteří přišli o život při plnění povinností po ce-

lém světě, jsme uctili 19. srpna u příležitosti prvního Mezinárodního humanitárního dne. Je to důležitý den: 19. srpna 2003 byl při masivním bombovém útoku na sídlo OSN v Bagdádu zabit zvláštní představitel Spojených národů pro Irák Sergio Vieira de Mello a 21 dalších.

Se stoupajícím počtem obětí z řad humanitárních pracovníků se opakovaně nabízí otázka, jak zajistit větší bezpečnost pracovníků v nestabilních oblastech. To je hlavní dilema, kterému dnes čelí humanitární agentury na celém světě. Jak zajistíme životně důležité potřeby neohroženějších a zároveň zaručíme bezpečnost těm, kteří pomoc poskytují? Naše schopnost pomáhat je omezena takzvaným humanitárním prostorem, ve kterém musíme pracovat. Povahy konfliktů se různí i podle počtu různých ozbrojených skupin, z nichž některé považují humanitární pracovníky za legitimní terče.

Příkladem je brutální smrt Natalie Estemirové, zaměstnankyně Memorialu, partnerské organizace ruského zastoupení UNHCR. Paní Estemirová byla minulý měsíc unesena ze svého domu na severu Inguška a poté nalezena mrtvá. Kromě své významné práce

v oblasti ochrany lidských práv byla od roku 2000 také sociální pracovnící Memorialu. Podílela se na právních a sociálních poradenských projektech, které v Grozném financovalo UNHCR. Zabývala se pomocí vnitřně přesídleným v Čečensku a zabezpečováním jejich návratu domů. Memorial v roce 2004 obdržel Nansenovu cenu za pomoc uprchlícím.

Při svém úsilí pomáhat riskují humanitární pracovníci v nejnebezpečnějších místech světa každý den své životy. Zajištění bezpečnosti musí být prvořadou prioritou každé humanitární organizace i cvelé Organizace spojených národů.

Mění se povaha ozbrojených konfliktů stejně jako mění se postoje válčících stran i zvyšující se počty úmyslných útoků na humanitární pracovníky představují stále těžší dilema pro zabezpečení humanitárních akcí a zároveň bezpečnosti humanitárních pracovníků. UNHCR proto dlouhodobě usiluje o vymezení tzv. přípustného stupně rizika ohrožení, kterému mohou být jeho pracovníci vystaveni.

Autor je vysokým komisařem OSN pro uprchlíky

Foto: OSN/ Martine Perret ✓

Tour de Timor. První ročník mezinárodního cyklistického závodu kolem Východního Timoru se stal jedním ze symbolů stability země, která se v květnu 2002 stala prvním novým nezávislým státem 21. století. Závodu se zúčastnilo více než 300 cyklistů z mnoha zemí.

UN bulletin 2'09

Vychází nepravidelně, je distribuován bezplatně.

Vydavatel Informační centrum OSN v Praze
nám. Kinských 6, 150 00 Praha 5
Telefon +420 257 199 831
Fax +420 257 316 761
info@osn.cz, www.osn.cz

Editor Michal Broža
Grafika na titulní stránce OSN
Koordinační výroby Jan Smetana
Grafická úprava Pavel Lukšan, elements ds
Sazba Michal Skurovec, Jams

Ev. č. MK ČR E 14551
ISSN 1802-3231, 1802-324X

Obsah nemusí nezbytně vyjadřovat názor OSN.

